

Bokrecensioner

"Moderna kommuner". Malmö: Liber, 2002.

Recenseras av Anders Lidström

Författare till boken är Stig Montin

Att döma av förordet krävdes det övertalning för att Stig Montin skulle skriva sin nyligen utkomna bok om Sveriges kommuner. Såväl den övertalande som vi läsare är att gratulera. Vi är många som väntat på en skrift av detta slag, och att Stig Montin, med sina insikter i den kommunala teorin och praktiken, blev den som skrev den, gjorde inte saken sämre. Det är ingen överdrift att säga att Montins bok sannolikt är den bästa introduktionen till de svenska kommunerna som finns att tillgå. Genom att kombinera grundkunskaper om hur systemet är tänkt att fungera med forskningsbaserade insikter om hur det faktiskt går till, och samtidigt problematisera många av de föreställningar som tagits för givna, är Montins bok inte ytterligare en i raden av texter om Sveriges kommuner – det är en bok på en kvalitetsmässigt högre nivå. Detta kombineras med författarens förmåga att göra texten intressant för en bred publik – universitetsstuderande, kommunalpolitiker, administratörer, forskare och allmänt samhällsintresserade.

Boken består av fem delar. I den första sammanfattas den kommunala förnyelse-diskussionen under de senaste trettio åren tillsammans med att bokens problematik och syfte introduceras. Förutom att beskriva hur den kommunala politiken och förvaltningen fungerar är ambitionen också att bidra till förståelsen av varför och hur det kommunala politiska systemet förändras.

Bokens andra del fokuserar på den kommunala självstyrelsen, vad kommuner är och vad de gör samt hur de förhåller sig till omgivningen i form av till exempel frivilligorganisationer, staten, EU och andra kommuner.

Del tre är en genomgång av det kommunala styrelseskicket. Den politiska organisationen introduceras, partiets och förtroendevaldas roll diskuteras och relationen mellan politik och förvaltning behandlas. Ett särskilt avsnitt ägnas åt kommunal förvaltningspolitik och särskilt hur kommunerna präglats av New Public Management.

Del fyra problematiserar relationen mellan medborgarna och den kommunala demokratin. Medborgarskapsbegreppet går igenom, en översikt görs av olika försök att förnya den lokala demokratin och dessutom diskuteras medborgarnas roller som brukare och kunder i förhållande till den kommunala verksamheten.

Slutavsnittet består av mer framåtblickande betraktelser. Tänkbara utvecklingslinjer skisseras, främst vad gäller relationen mellan det representativa systemet och former av organisering som inkluderar varierande grupper av medborgare (den stora respektive lilla politiken). I spänningsfältet mellan dessa antas medborgarna kunna inta två roller - antingen en som betonar ett vardagspolitiskt arbete med fokus på det som ligger nära ("vardagsmakare") eller en kombination av detta med ett ansvar för den mer övergripande stora politiken ("brobyggare"). Till sist diskuteras också varthän kommunerna är på väg. Den klassiska folkstyrelsemodellen utmanas av en lång rad förhållanden. Frågan är nu vad som kan komma i modellens ställe. Några färdiga svar ges inte - istället intas en prövande attityd som håller öppet för olika alternativ.

De inledande lovorden hindrar inte att det ändå finns sådant som skulle kunna ha gjorts bättre, eller åtminstone annorlunda. Det jag kanske främst saknar är några internationella utblickar. Läsaren förblir okunnig om ifall de villkor som behandlas är unika för Sverige, eller om det finns liknande drag i andra länder. Särskilt viktigt blir detta när diskussionen gäller tänkbara utvecklingstendenser: Vad är det som sker i lokalpolitiken i de kontinentala staterna som inte (ännu) återspeglas i den svenska debatten, men som kan komma att ha betydelse för oss framöver? Har partisystemets försvagning sin motsvarighet i andra länder? Hur är det med framväxten av direktdemokratiska beslutsformer, som är så påtaglig i många centraleuropeiska länder - på vilket sätt märks detta i Sverige? Och är förändringarnas drivkrafter desamma i hela Europa eller speciella för vårt land?

En andra kommentar, som i någon mån hänger ihop med den första, är att bokens andra syfte, som gäller bidraget till förståelsen av varför och hur det kommunala politiska systemet förändras, bättre kunde ha förankrats i den existerande teoribildningen på området. Läsaren får en bra bild av vad som sker, och inblickar i vad som driver detta framåt, men en mer systematisk teoriförankring saknas. Utifrån till exempel nyinstitutionell teoribildning skulle det ha kunnat tydliggöras vad i den lokalpolitiska verksamheten som präglas av stigberoende trögheter samt när vi stått inför formativa perioder och varför dessa inträffat. Jag är medveten om att denna typ av innehåll inte alltid är så lätt att förhandla sig till hos en förlagsredaktör, men det skulle ha ökat bokens läsvärde.

En tredje kommentar gäller ett av de begrepp som återkommande används – nämligen begreppet "förnyelse". Detta är problematiskt av flera skäl: Det har en ideologisk prägel genom att associera till dynamik och förändringsbenägenhet. Jag är inte övertygad om att allt kommuner gör i syfte att "förnya", alltid har detta som ledstjärna. För det andra bör varje tal om förnyelse ses som ett mål – det återstår därefter att visa om de insatta åtgärderna verkligen ledde till detta. Kanske den institutionella trögheten satte käppar i hjulen. En problematisering av detta begrepp hade varit på plats.

Det nu sagda förrycker dock på intet sätt mitt huvudintryck, vilket medför att Stig Montins bok om moderna kommuner finns bland de böcker som ligger till höger på mitt skrivbord, där jag placerar litteratur som jag kontinuerligt har nytta av i min egen forskning. Det är också en bok som jag gärna rekommenderar till studenter, praktiker och forskarkollegor som vill veta mer om den kommunala och lokalpolitiska verkligheten.